

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК СТИЛІЗАЦІЇ ФОРМ НАТУРНОГО МАЛЮВАННЯ В ДЕКОРАТИВНІ В ТВОРЧИХ ЗАВДАННЯХ У ТЕХНІКАХ ДЕКОРАТИВНОГО ТЕКСТИЛЮ

Балюк Л. В.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розглядається проблема трансформації натурних форм у декоративні при виконанні творчих завдань студентами ХГФ.

Ключові слова: творчий задум, стилізація та інтерпретація, декоративний текстиль, композиція.

Аннотация. Балюк Л. В. Пути совершенствования навыков стилизации форм рисования с натуры в декоративные в процессе выполнения студентами ХГФ творческих заданий в техниках декоративного текстиля. В статье рассматривается проблема трансформации натуральных форм в декоративные при выполнении творческих заданий студентами ХГФ.

Ключевые слова: творческий замысел, стилизация и интерпретация, декоративный текстиль, композиция.

Annotation. Balyuk L. V. Ways perfections of skills of stylyzatsyy of forms of drawing from nature in decorative in the process of implementation by the students of the KHGF creative tasks in the techniques of decorative tekstylya. The problem of transformation of model forms in decorative at implementation of creative tasks by the students KHGF is examined in the article.

Keywords: creative project, stylyzatsyya and interpretation, decorative tekstyl', composition.

Постановка проблеми. Мистецтво текстилю – галузь декоративно-ужиткового мистецтва, де найбільш яскраво розкриваються можливості відображення невичерпних особливостей навколишнього світу. Мова мистецтва декоративного текстилю завжди формувалась під впливом загальних законів декоративно-ужиткового

мистецтва, хоча вона і відрізняється специфічною формою художнього відображення і пізнання світу. Творчий процес виготовлення текстильного вибору поєднує в собі використання знань та досвіду попередніх поколінь і разом з тим, це завжди емоційний вираз особистих переживань художника.

Щоб набути необхідний досвід роботи в реалізації творчих задумів студентам необхідно скласти уявлення про системний підхід до роботи над декоративною композицією де синтетично поєднується володіння техніками розпису тканин та вміння цілісно стилізувати образи оточуючого світу.

Робота виконана згідно плану НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нечисленні публікації, присвячені розпису тканин не враховують специфіки художньо-графічних факультетів. Досить ґрунтовний підручник В. Н. Козлова “Основы художественного оформления текстильных изделий” [2] розрахований на спеціалістів легкої промисловості. Інші публікації, наприклад, М. О. Синеглазова “Распишем ткань сами” [3], збірник “Від ремесла до творчості” [1] торкаються лише ознайомлення з техніками розпису тканин.

Формулювання цілей статті. Робота в техніках декоративного текстилю відрізняється своїми особливостями. Різні техніки батіка, наприклад, мають свою особливу мову декоративної стилізації і тому пошуки в галузі засвоєння технологій гарячого, холодного, змішаних технік батіка не є самоціллю. Вони дозволяють автору знайти саме йому притаманну манеру виконання своїх творчих задумів, але чи не найважливішою є задача грамотного композиційного рішення, пошук стилістики та художньої мови свого майбутнього твору.

Мета статті – допомогти студентам набути необхідний досвід в роботі над текстильними композиціями шляхом виконання та усвідомлення поетапних доступних завдань стилізації натурних форм.

Результати дослідження. Розвиток творчого задуму неможливий на пустому місці. Для того, щоб процес відбувався більш природно,

необхідно в своїй роботі спиратись на особистий досвід, накопичений під час занять з рисунку та живопису.

На початковому етапі композиційних пошуків текстильного виробу доцільно було б звернутись до процесу стилізації та інтерпретації зображень мотивів природи та тваринного світу. Базою для таких вправ могли б служити етюди, начерки та замальовки з натури, виконані під час пленерної практики.

Мотиви рослинного і тваринного світу – це життєдайне джерело для народів всього світу з самих давніх часів до наших днів. Звертаючись до історії декоративно-ужиткового мистецтва, ми зустрічаємо бажання відобразити тварин та рослинні мотиви в багатьох побутових речах та витворах – в тканинах, килимах, вишивках. Мотиви природи трактуються реалістично або стилізовано, навіть символічно – це відображує певні національні традиції, особливості розвитку суспільства, але кожна композиція являє собою не просто елемент декорування, а є результатом творчих пошуків майстра.

Реалістичне зображення мотиву природи з натури і його інтерпретація в техніках декоративного текстилю суттєво відрізняються один від одного. Тому процес перетворення натурних мотивів в умовні орнаментальні або стилізовані зображення на тканині дуже важливі у творчій діяльності художника декоративного текстилю.

Етюд з натури являє собою початковий етап роботи, відправним моментом, творчою фіксацією природного мотиву. Проблема спостереження рослинних і тваринних мотивів і переосмислення їх на тканині є специфічною мовою текстилю. Рослинні мотиви займають у витворах декоративного текстилю домінуюче положення. Розглядаючи принципи побудови орнаментальних композицій, слід зауважити, що вони можуть відноситись і до тваринних мотивів, і для натюрмортів, та інших мотивів.

Творчий процес перетворення рослинних форм в орнаментальні образи текстильного малюнка слід розглядати як три послідовних етапи:

- трансформація природних натурних форм в орнаментальні мотиви;

- організація середовища тла;
- побудова рапортних малюнків;

Працюючи над трансформацією рослинних форм в орнаментальні мотиви доцільно спочатку знайти виразний мотив природи, а також необхідно звертати увагу на технологічні особливості батіка.

Процес творчості завжди пов'язаний з фантазією, уявленням. Аналіз та узагальнення – дві форми діалектичного процесу пізнання і відображення дійсності. Сучасна теорія мистецтва виділяє два шляхи художнього узагальнення. Перший шлях є образотворчим, де зображення виконується через образи мотивів природи. Варто відмітити, що в декоративному текстилі, крім простого узагальнення природних мотивів, художник текстилю звертає увагу на окремі деталі мотиву – фактура кори дерева, узор на зрізі каменю, фактура моху, прожилки листя.

Другий шлях узагальнення базується на емоційних асоціаціях, що спираються на спостереженні дійсності і життєвому досвіді. Дуже важливо, щоб художник мав змогу бачити в природі безкінечність мотивів для творчості, вловити в пластичній формі найхарактерніше і зуміти перевести свої спостереження в орнаментальні образи. Ведучи розмову про орнаментальність ми, перш за все, маємо на увазі ритм. Саме завдяки ритмічному руху елементів мотиву можливо розробляти оригінальні композиції.

Таким чином, бачення орнаменту в облюбованому мотиві природи, виявлення ритмічної організації елементів мотиву, виразна інтерпретація пластичної форми – ось необхідні умови вирішення орнаментального образу.

Необхідно зупинитись на композиційних задачах, що вирішуються під час зображення елементів природи, тому що в кожному натурному малюнку вирішується не стільки суто зовнішнє зображення, але ведеться відбір лаконічних, графічних засобів, зображення не є механічною копією природи, автор змінює пропорції, розміри окремих елементів зображення, видозмінює форми заради композиційної злагодності і індивідуальної виразності.

В процесі декоративного малювання велика роль відводиться графічним виражальним засобам. У цьому процесі лінійному малюнку належить особлива роль, тому що лінія найбільш виразно передає всі нюанси і особливості пластичних форм.

При лінійному рішенні розрізняють три можливих варіанти розв'язання завдань:

- використання тонких ліній одної товщини (в тонких, невеликого розміру малюнках);
- використання товстих ліній однакової товщини (надає малюнку монументальність);
- використання ліній різної товщини. Такий малюнок має найбільш виразні можливості, але і є більш тяжким у виконанні, його необхідно розглядати як композицію з ліній різної товщини.

Тракування плямою розвиває силуетне бачення форми. Більш виразною і широко застосовуваною при зображенні мотивів природи є лінійно-плямове тракування. Плями та лінії незалежно від того, що вони зображують, необхідно організувати в єдиний графічний образ, цікавий і ритмічно зв'язаний.

Наступною за складністю є тракування мотивів з застосуванням кольорових ліній і плям. Колір і колористичні характеристики природних мотивів також доцільно переосмислювати, тому що природний колір рослинних мотивів інколи неможливо застосувати в текстильному малюнку. Робота з натурою завжди супроводжується декоративним переосмисленням мотивів природи згідно технічних можливостей декоративного розпису тканин. Етюди рослинних мотивів можливо виконувати в умовному кольорі, або вибраному колориті – це надає композиції декоративну умовність.

Цікаві етюди з натури виконуються на поселенні хроматичного контрасту між кольорами, тобто розклад локального кольору на складові його відтінків. Завдяки енергійному посиленню хроматичних відтінків локальні кольори починають сприйматися як мозаїка. Допомагають декоративному переосмисленню кольору природних мотивів використання графічних засобів. Цікаві можливості відкриваються при малюванні з натури на кольоровому тлі (слабо

насиченому близькому до сірого кольору, кольоровому і чорному з легким хроматичним відтінком).

Композиційні зв'язки між елементами мотиву зображення можуть перетворюватись в статичну або динамічну систему. Як перетворити той чи інший образ та його елементи вирішує художник, спираючись на композиційну логіку та художню цілісність.

Малювання з натури і трансформація в текстильні рисунки тварин мають свої особливості. Начерки з натури необхідно робити в великій кількості, використовуючи як найменше часу (2-3 хвилини), виразною лінією. Необхідно також відпрацювати навички роботи по пам'яті, оскільки птахи та тварини постійно рухаються, змінюються. В роботі над натурними замальовками тварин доцільно звернутись до досвіду художників-аніمالістів. Наприклад, відомий скульптор-аніمالіст Ватагін так працював над образами тварин в зоопарку: він брав великий аркуш паперу і починав декілька малюнків – через деякий час тварина рухалась, і займала приблизно ті положення, які було спочатку лише намічено. Таким чином, водночас виконувалась серія замальовок і краще, глибше сприймалась автором індивідуальність тварини.

Розробляючи текстильний рисунок, в основі якого лежать об'ємні мотиви тваринного світу бажано, щоб автор ставив перед собою ряд послідовних задач, і конкретною графічною мовою означав найбільш характерні особливості природної форми, помічаючи і фіксуючи принципи її внутрішньої орнаменталії, і, на наступному етапі, здійснював творче переосмислення природи з трансформацією в більш умовний, орнаментально-інтерпретований образ. Таке переосмислення натурального образу наближує художника до виконання специфічного текстильного рисунка, де важливим є лаконічне узагальнення, стилізація форми.

Виконувати таке зображення можливо як лінійним, кольоровим рішенням, так і аплікацією. Розглядаючи можливості перетворення тваринного світу, слід звернути увагу на спостереження за внутрішньою орнаменталією форми – природа щедро прикрасила метеликів, пір'я птахів, шкіру звірів, тощо. Художник, що працює в техніках декоративного текстилю, має можливість залучати до своєї творчості

природні орнаментальні узори, які можуть бути використанні як органічна частина зображення мотиву і, водночас, може являти собою самостійну художню цінність. Розробку такого узору слід розглядати як абстрактне орнаментальне малювання. Доречним прикладом до таких різних стилізацій тваринного світу є звертання до витворів первісних цивілізацій де узагальнення, міфічність, поетизація тваринних образів набула дійсного апогею.

Головним принциповим моментом в процесі трансформації мотивів тваринного світу є відтворення виразного, яскравого образу. Для текстильного рисунку притаманна відмова від об'ємної форми, перевагу слід віддати узагальненню, стилізації і скороченню засобів зображення цього слід зробити декілька практичних вправ.

Висновки. Оволодіння студентами художньо-графічного факультету навичками стилізації форм малювання з природи і перетворення їх в декоративні образи допомагає розвитку образного мислення і дозволяє знайти доступний шлях до розробки творчих задумів. Розробка і практичне оволодіння методів стилізації є одним із шляхів підвищення якості навчання студентів.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Проблема поліпшення якості навчання методами стилізації натурних форм в декоративному малюванні у навчальній і творчій роботі студентами художньо-графічного факультету залишається актуальною і потребує подальшої розробки методичної літератури. Одним із шляхів подальшої роботи може бути вивчення загальних принципів побудови композицій для роботи в техніках декоративного текстилю на прикладі пейзажу, натюрморту, багатофігурних композицій та розробка наочного ілюстративного матеріалу.

Література

1. Від ремесла до творчості: Збірник / Упор. Легенький Ю. Г. – К.: Час, 1990. – 151 с.
2. Козлов В. Н. Основы художественного оформления текстильных изделий: Учебник для вузов. – М.: Легкая и пищевая промышленность., 1981. – 264 с.
3. Синеглазова М. О. Распишем ткань сами. – М.: Профиздат, 1998. – 96 с.